

Trąd

Czy potrzebna nowa Spinalonga?

Alicja Kuch
KOROUN
Narodowy Instytut Leków

Leprozorium (z łac. *lepra* „trąd”)

- kolonia trędowatych /dom dla chorych na trąd
- pierwsze powstały w IV wieku w basenie Morza Śródziemnego a 200 lat później były już rozpowszechnione w całej Europie
- najbardziej liczne w średniowieczu, służyły zarówno pomocy chorym a przede wszystkim odizolowaniu ich od reszty społeczeństwa
- od czasów wypraw krzyżowych prowadzone były często przez zakony, np.: powołany specjalnie w tym celu *Zakon Rycerzy św. Łazarza*
- większość z nich została zamknięta po epidemii dżumy - „czarnej śmierci” (podczas której zmarła większość trędowatych)
- obecnie: jedyne w UE - Tichilești (Rumunia); nadal wiele w Azji i Afryce

Leprozorium św. Łazarza w Poznaniu

**Spinalonga (okolice Krety)
wyspa trędowatych do 1962 r.**

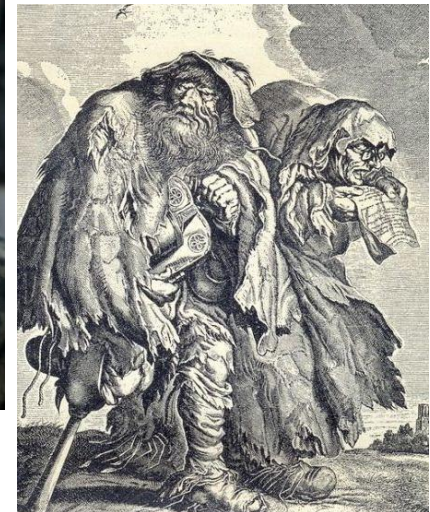
Tichilești – kolonia trędowatych (Rumunia)

Trąd (leprosis, choroba Hansena)

Leprozja z grec. „choroba, która czyni skórę łuskowatą”

- Przewlekła choroba zakaźna, która atakuje skórę oraz nerwy obwodowe, powodując ich uszkodzenie. Nieleczony powoduje drastyczne deformacje różnych części ciała w konsekwencji może doprowadzić do niepełnosprawności fizycznej.
- Do momentu zidentyfikowania czynnika etiologicznego tej choroby i wprowadzenia pierwszego skutecznego leku uważany był za „dopust boży” a ludzi chorych za wysoce zakaźnych i nieczystych (ukaranych za grzechy, boska kara i klątwa), których piętnowano i izolowano w leprozoriach.

Trąd - czynnik etiologiczny

- Klasa: *Actinobacteria*
- Rząd: *Actinomycetales*
- Podrząd: *Corynebacterineae*
- Rodzina: *Mycobacteriaceae*
- Rodzaj: *Mycobacterium*

- Gatunek : *Mycobacterium leprae complex:*
Mycobacterium leprae

Opisany w 1873 r. przez norweskiego lekarza Gerarda Armauera Hansena

Mycobacterium lepromatosis*

Opisany w 2008 r. , wyizolowany z tkanek chorych z zamieszkujących Meksyk i Wyspy Karaibskich

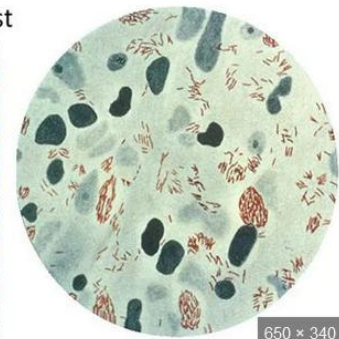
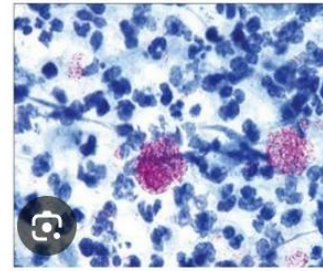

*Han XY i wsp. A new *Mycobacterium* species causing diffuse lepromatous leprosy. Am J Clin Pathol. 2008; 130:856-64

Mycobacterium leprae

- Gram-dodatnie, proste lub lekko zakrzywione pałeczki, tlenowe
- nieprzetrwalnikujące*?
- unikatowa ściana komórkowa – ok. 60% stanowią lipidy (kwasy mikołowe, woski, glikolipidy) odpowiedzialne za ich: kwasooporność (barwienie metodą Ziehla-Neelsena), powolny wzrost oraz oporność na czynniki fizyko-chemiczne
- morfologicznie bardzo podobne do prątków gruźlicy
- w tkankach grupują się w agregaty (cygara lub palisady)
- przeżywają wewnątrzkomórkowo (histiocyty i komórki nerwowe)

Mycobacterium leprae (Acid Fast bacilli with modified Z-N stain)

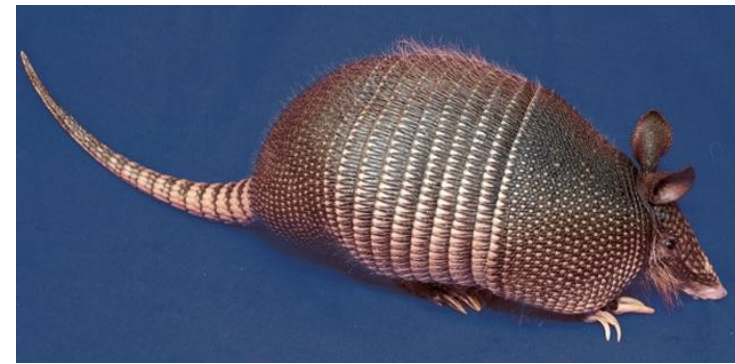

Ghosh J, Larsson P, Singh B, Pettersson BM, Islam NM, Sarkar SN, Dasgupta S, Kirsebom LA. Sporulation in mycobacteria. Proc Natl Acad Sci U S A. 2009; 106:10781-6

Ayerakwa EA, Abban MK, Isawumi A, Mosi L. Profiling Mycobacterium ulcerans: sporulation, survival strategy and response to environmental factors. Future Sci OA. 2023; 9:FSO845

Mycobacterium leprae

- długi czas generacji 14-15 dni
- optymalna temp. wzrostu 27-33°C, pH 5,1-5,6
- odporne na czynniki fizyko-chemiczne
- **nie rosną na pożywkach sztucznych, namnażają się jedynie w organizmie człowieka oraz pancerniak 9-prążkowego i myszy**
- prątki wykryto/mogą przeżywać w ziemi, wodzie, na roślinach i u różnych gatunków zwierząt (ameby, owady, stawonogi, wiewiórki pospolite)
- syntetyzują swoisty gatunkowo glikolipid fenolowy PGL-1 stosowany jest w serodiagnostyce trądu

Trąd

Rezerwuar prątków:

chory człowiek, pancernik 9-prążkowy

Źródło zakażenia:

bogatoprądkowa wydzielina z błon śluzowych nosa i zmiany wrzodziejące, zwierzęta? środowisko?

Drogi zakażenia:

kropelkową, kontakt z uszkodzoną skórą
(długotrwały, bliski kontakt)

Okres wylegania i zakaźności:

od 2 do >20 lat:

- ok. 4 lata w przypadku trądu tuberkuloidowego
- ok. 10 lat w przypadku trądu lepromatycznego

Zakaźność:

niewielka; chory przestaje być zakaźny w ciągu kilku dni od rozpoczęcia leczenia.

Trąd – czynniki ryzyka

- **rodzaj kontaktu z chorym** – istotny jest czas trwania kontaktu i odległość od chorego (bliski i długotrwały kontakt z zakażoną osobą o wysokim ładunku bakterii)
- **wiek** – ryzyko zakażenia wzrasta wraz z wiekiem: dzieci chorują rzadko, najczęściej na postać tuberkuloidową.; zapadalność jest największa w grupach wiekowych 10–14 i 35–44 lat.
- **kontakt z zakażonymi zwierzętami**
- **brak szczepienia p/BCG**
- **predyspozycje genetyczne** – mają związek z podatnością na zachorowanie i rozwojem poszczególnych postaci klinicznych trądu; np. u osób z HLA-DR2 i HLA-DR3 częściej rozwija się trąd tuberkuloidowy, a u osób z HLA-DQ1 trąd lepromatyczny;
- **płeć** - mężczyźni chorują 2 x częściej niż kobiety; u kobiet objawy występują później i częściej dochodzi do deformacji ciała.

U 95% osób mających kontakt z *M. leprae* choroba się nie rozwija.

Trąd - dwie postacie kliniczne zakażenia

(o tym, która z nich się rozwinie decydują limfocyty pomocnicze; Th)

1. **Tuberkuloidowa** (przeważa odpowiedź ze strony Th1)

- ubogopoprądkowa
- poj. grudki i plamki mogące łączyć się w postać rumieniowata z uniesionym, dobrze odgraniczonym brzegiem, odbarwienia skóry,
- zmiana jedna lub niewiele asymetryczne, najcz. na kończynach

2. **Lepromatyczna** (przeważa odpowiedź ze strony Th2)

- bogatoprądkową
- liczne symetryczne zmiany w postaci plamek, grudek i guzków najcz. na twarzy i małżowinach, słabo odgraniczone
- zniekształcenie twarzy (tzw. lwia twarz)
- bardziej zakaźna niż tuberkuloidowa

Zawsze występuje zajęcie obwodowego ukł. nerwowego: nerwów czuciowych z miejscowym zniesieniem czucia i porażeniem ze zniekształceniem dłoni i stóp

Trąd – diagnostyka

1. wywiad:

przebywanie w krajach, gdzie występuje trąd; kontakt z chorymi

2. badania przedmiotowe:

a) charakterystyczne zmiany skórne (leprydy) – plackowate odbarwienia lub zaczerwienienia, najczęściej zlokalizowane niesymetrycznie na twarzy i tułowiu, z trwałą utratą czucia

b) zgrubienie nerwu, bolesność, utrata czucia i/lub osłabienie mięśni zaopatrywanych przez ten nerw (zajęcie powierzchownych nerwów obwodowych)

3. badania laboratoryjne: badanie wydzieliny z błon śluzowych nosa i górnych dróg oddechowych, materiału ze zmian skórnych na obecność prątków

Trąd – diagnostyka – badania laboratoryjne

- a) **badanie mikroskopowe** (slit-skin smears – SSS) – ze zmian skórnych lub błony śluzowej nosa; preparat barwiony metodą Ziehla i Neelsena; dodatni wynik SSS oznacza bogatoprawdopodobną postać trądu, niezależnie od charakterystyki zmian skórnych i zajęcia nerwów
- b) **badania molekularne** – PCR jest czułą metodą diagnostyczną, pozwala wykryć też oporności na rifampicynę (u ~5%, mutacja genu rpoB) i dapson (gene folP1); nie jest wystandaryzowane i nie ma powszechnie dostępnych testów komercyjnych
- c) **badania serologiczne** – wykrywanie przeciwciał przeciwko PGL-1;
  - trąd lepromatyczny czułość ~70%,
  - postać tuberkuloidowa czułość mała (chorzy rzadko wytwarzają przeciwciała p/PGL-1)
- d) **badanie histologiczne** – barwienie wycinków skóry z najbardziej aktywnych części zmiany (brzeży miejsca zaczerwienionego, nacieczonego, pobrać z tkanką podskórną)
- e) **inne:**
  - badania obrazowe – do oceny nerwów i zmian w kościach
  - EMG – badanie przewodnictwa nerwowego
  - badania laboratoryjne (leukocytoza, stężenie CRP i aktywności aminotransferaz w surowicy)

Trąd – leczenie

- "czyste lekarstwo" - kąpiele w krwi dziewic lub dzieci (Egipt, Grecja, star. Chiny) w XVIII w. zastąpiono krwią barana
- jad: kobry, skorpion, żab, anabusa (ryba)/ekstremalne użądlenia pszczoł
- Olejek chaulmoogra z Indii/Chin (XIX do lat 40 XX wieku)
- **1940 Promin (glukosulfon sodu)/ 1950 Dapson (4,4'-sulfonylodianilina)**

Table 3. Recommended treatment regimens

Age group	Drug	Dosage and frequency	Duration	
			MB	PB
Adult	Rifampicin	600 mg once a month	12 months	6 months
	Clofazimine	300 mg once a month and 50 mg daily		
	Dapsone	100 mg daily		
Children (10–14 years)	Rifampicin	450 mg once a month	12 months	6 months
	Clofazimine	150 mg once a month, 50 mg on alternate days		
	Dapsone	50 mg daily		
Children <10 years old or <40 kg	Rifampicin	10 mg/kg once month	12 months	6 months
	Clofazimine	100 mg once a month, 50 mg twice weekly		
	Dapsone	2 mg/kg daily		

MB - bogatoprątkowa
PB - ubogoprątkowa

Guidelines for the Diagnosis, Treatment and Prevention of Leprosy. WHO 2018

Rozpoznany i odpowiednio leczony trąd jest całkowicie uleczalny

Trąd – chemio- i immunoprofilaktyka

Table 5. Rifampicin dose for single-dose rifampicin (SDR)

Age/weight	Rifampicin single dose
15 years and above	600 mg
10–14 years	450 mg
Children 6–9 years (weight ≥ 20 kg)	300 mg
Children < 20 kg (≥ 2 years)	10–15 mg/kg

Guidelines for the Diagnosis, Treatment and Prevention of Leprosy. WHO 2018

- efekt ochronny SDR dla osób z kontaktu ok. 60%**
- kontakt z wcześniejszym BCG+SDR ochrona ok. 80%**

Szczepionka *Bacillus Calmette-Guérin* (BCG):

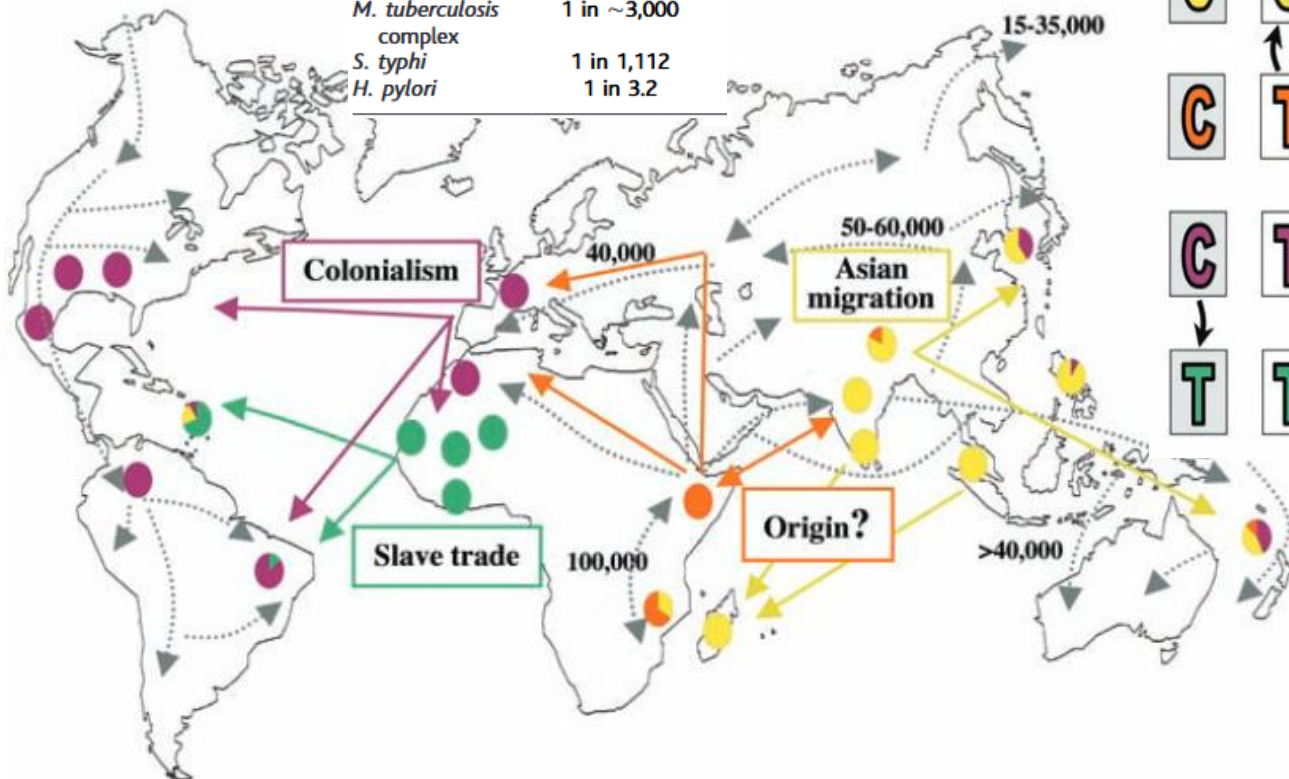
- pierwotnie opracowana w celu zapewnienia ochrony przed gruźlicą, chroni również przed trądem
- jest nadal najskuteczniejszą metodą zapobiegania trądowi wśród osób mających kontakt domowy z chorymi na trąd* (5-8 x większe ryzyko zachorowania niż osoby bez kontaktu)
- **41-61 % skuteczności w zapobieganiu trądowi**** (postać skąpoprądkowa 62% vs bogatoprądkowa 76%) **podczas gdy dla gruźlicy wartość ta wynosi 83%**

*Merle CS i wsp. BCG vaccination and leprosy protection: review of current evidence and status of BCG in leprosy control. Expert Rev Vaccines; 2019:209–22.

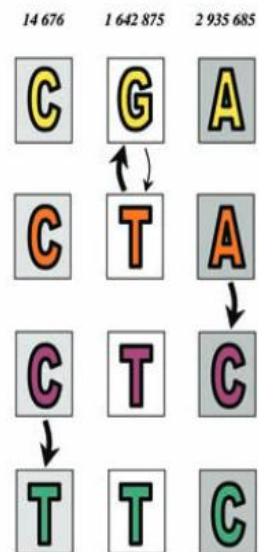
**Fine PE. Variation in protection by BCG: implications of and for heterologous immunity. Lancet. 1995; 346:1339-45 oraz Richardus JH i wsp. Protecting people against leprosy: chemoprophylaxis and immunoprophylaxis. Clin Dermatol. 2015; 33:19-25.

Prawdopodobny scenariusz rozprzestrzeniania się trądu na kuli ziemskiej (Mont M i wsp.; 2005)

Pathogen	SNP frequency/bp
<i>M. leprae</i>	1 in 28,400
<i>M. tuberculosis</i> complex	1 in ~3,000
<i>S. typhi</i>	1 in 1,112
<i>H. pylori</i>	1 in 3.2

B

- SNP-type 1 Azja, region Pacyfiku i Afryka Wschodnia
- SNP-type 2 najrzadszy: Indie Północne, Etiopia, Malawi, Nepal, i Nowa Kaledonia
- SNP-type 3 Europa, Afryka Północna i obie Ameryki
- SNP-type 4 Afryka Zachodnia, regionie Karaibów

Table 3. SNP analysis of *M. leprae* from different countries.

Country	SNP type 1	SNP type 2	SNP type 3	SNP type 4
New Caledonia	3	1	3	
Philippines	19		2	
Korea	3		2	
Thailand	1			
Nepal/North India	23	5		
South India	4			
Madagascar	6			
Ethiopia		2		
Malawi	4	6		
Mali				31
Ivory Coast				6
Guinea				1
Senegal				2
Morocco			2	
France			2	
Brazil			12	2
French West Indies	4		2	14
Venezuela			5	
Mexico			1	
United States			3	
WARM*			4	
Total	67	14	38	56

*Wild armadillos from Louisiana, USA.

Trąd – epidemiologia

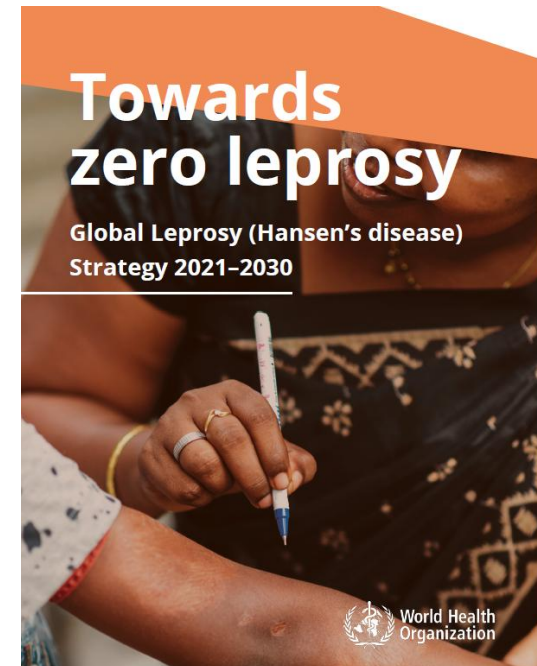
- Regiony endemiczne dla trądu to:
  - Indie (ponad 50% wszystkich przypadków choroby na świecie),
  - Azja Poł.-Wsch., Afryka Równikowa, Ameryka Poł.
- W chwili obecnej obserwuje się spadek liczby zachorowań, głównie dzięki dostępności wielolekowej terapii zalecanej przez WHO oraz prowadzonej kampanii /strategii eliminacji tej choroby.

Wg danych WHO dla trądu:

1. w 2019 r. wykryto nieco > 200 tys. nowych przypadków w 118 krajach na całym świecie. U około 5% chorych stwierdzono widoczne deformacje w momencie postawienia diagnozy.

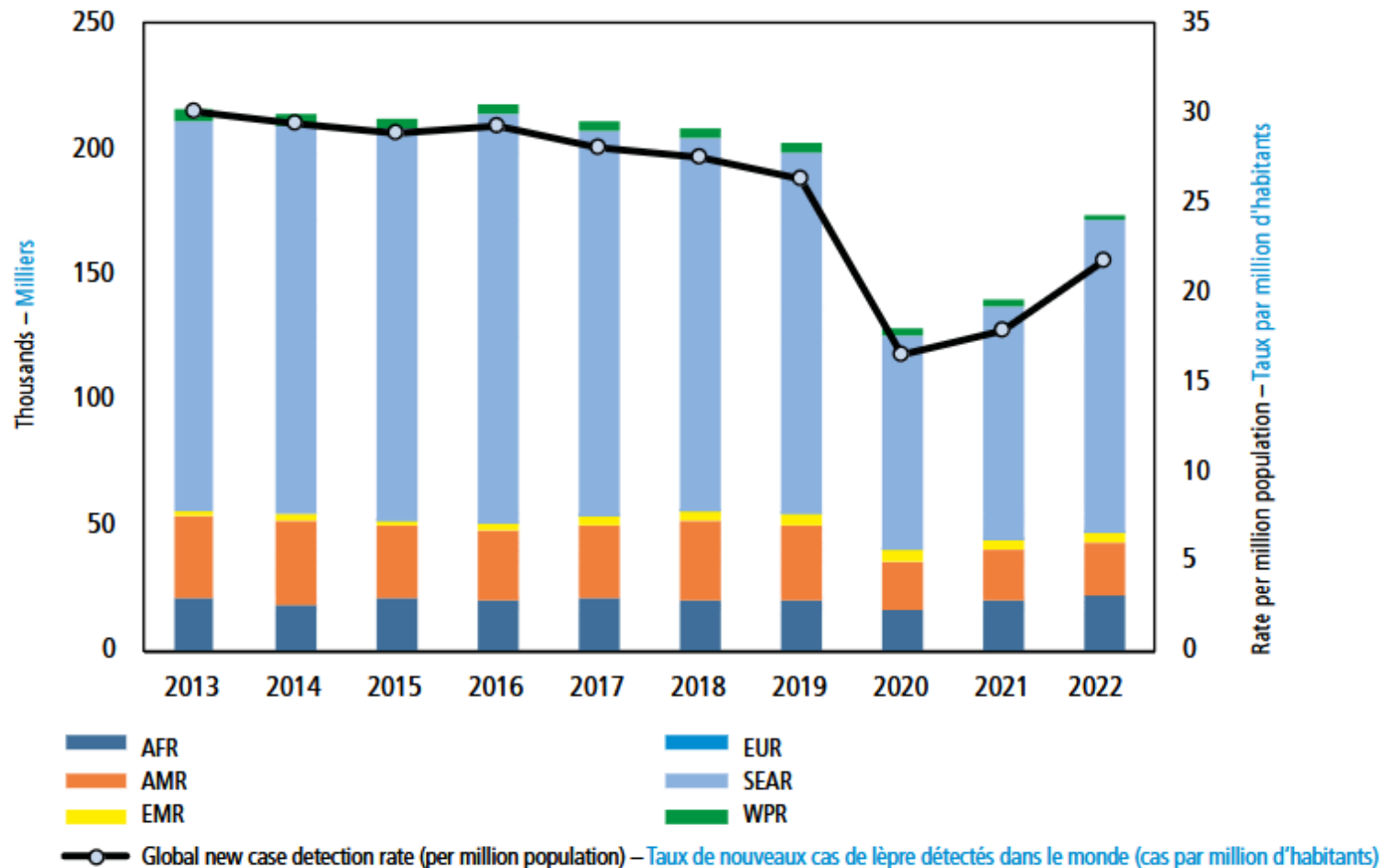
2. w 2022r. wykryto nieco > 170 tys. nowych przypadków 182 krajach na całym świecie. U około 5,5% chorych stwierdzono widoczne deformacje w momencie postawienia diagnozy.

Global leprosy (Hansen disease) update, 2022: new paradigm – control to elimination, *Wkly Epidemiol Rec.* 2023; 98:409–430

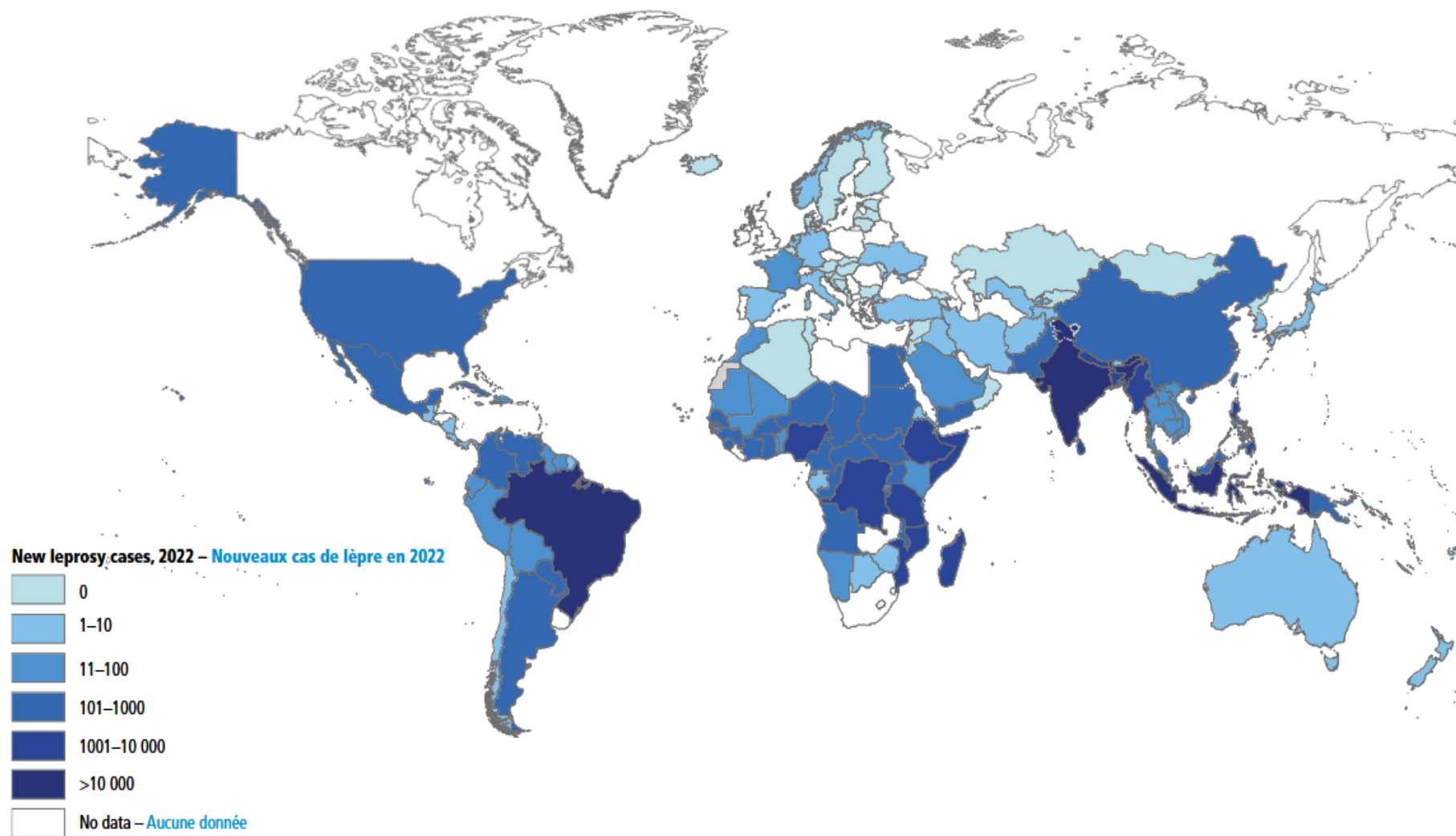
Trendy w wykrywaniu nowych przypadków trądu wg regionów WHO w latach 2013–2022

AFR = African Region; AMR=Region of the Americas; EMR=Eastern Mediterranean Region; EUR=European Region; SEAR=South-East Asia Region; WPR=Western Pacific Region. – AFR = Région africaine; AMR = Région des Amériques; EMR = Région de la Méditerranée orientale; EUR = Région européenne; SEAR = Région de l'Asie du Sud-Est; WPR = Région du Pacifique occidental

Global leprosy (Hansen disease) update, 2022: new paradigm – control to elimination, *Wkly Epidemiol Rec.* 2023; 98:409–430

Dystrybucja nowych przypadków trądu WHO, 2022

Global leprosy (Hansen disease) update, 2022: new paradigm – control to elimination, *Wkly Epidemiol Rec.* 2023; 98:409–430

Nowe przypadki trądu (wg wieku, płci i G2D) region WHO, 2022

Region	New cases reported		New child cases		New cases with G2D	
	Number	Rate (per million population)	Number	Rate (per million population)	Number	Rate (per million population)
Africa	22 022	18,5	1 812	3,7	3 319	2,8
Americas	21 398	20,6	875	4,0	2 088	2,0
Eastern Mediterranean	3 770	4,6	103	0,4	200	0,2
Europe	55	0,1	4		10	
South-East Asia	124 377	60,1	7 218	14	3 771	1,8
Western Pacific	2 465	1,3	290	0,8	166	0,1
Total world	174 087	21,8	10 302	5,1	9 554	1,2

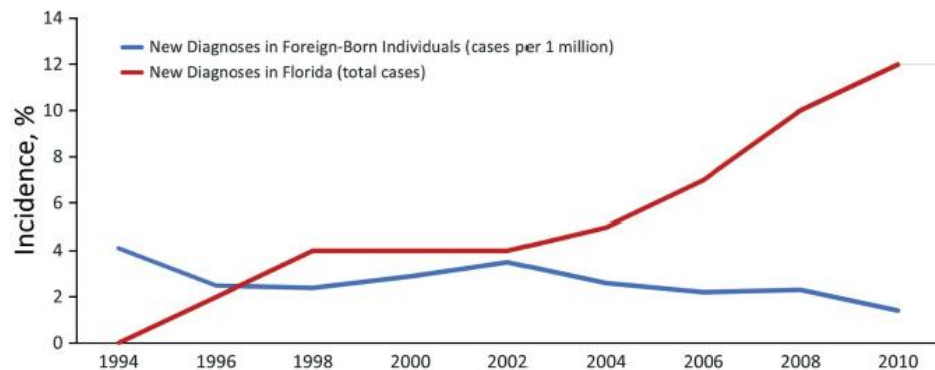

Francja 18
Hiszpania 10
Włochy 3
Niemcy 3

Ok. 60% mężczyźni
 G2D niepełnosprawność 2 stopnia

Floryda – endemia trądu?

- historycznie trąd był rzadki w USA; od lat 80. do 2000 r. odnotowano drastyczny spadek rocznej liczby udokumentowanych przypadków
- kolejne lata to stopniowy wzrost zapadalności na trąd
- w 2020 r. zgłoszono 159 nowych przypadków: Floryda Środkowa to 81% przypadków zgłoszonych na Florydzie i prawie 1/5 przypadków zgłoszonych w kraju
- wcześniej chorowały osoby imigrujące z obszarów endemicznych dla trądu
- w latach 2015–2020 $\approx 34\%$ nowych pacjentów wydawało się lokalnie zarażać chorobą

Appendix Figure. Decreasing number of new diagnoses of leprosy in foreign-born individuals in the United States as the overall incidence increases in Florida during 1994–2010.

54-letni mężczyzna zgłosił się na leczenie do kliniki dermatologicznej z powodu bolesnej i postępującej rumieniowej wysypki.

Zmiany zaczęły się na dystalnych odcinkach kończyn i rozprzestrzeniły się, obejmując tułów i twarz. Chory zaprzeczył jakimkolwiek podróżom krajowym lub zagranicznym, narażeniu na kontakt z pancernikiem, długotrwałemu kontaktowi z imigrantami z krajów endemicznych dla trądu lub kontaktom zdiagnozowanym chorym na trąd.

Przez całe życie mieszkał w centralnej Florydzie, pracuje w ogrodnictwie i spędza dużo czasu na świeżym powietrzu. Badanie mikroskopowe materiału biopsji ujawniło pałeczki kwasoodporne w histiocytach i gałązkach nerwów skórnych.

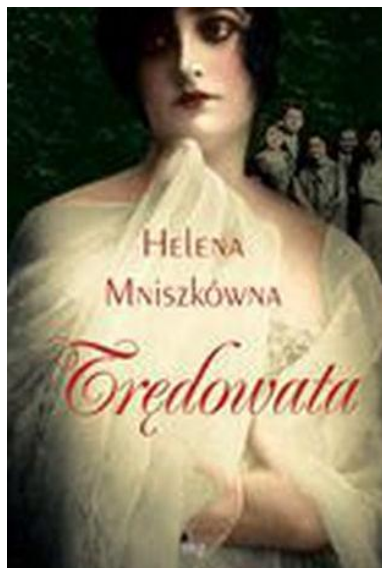
Pacjent został skierowany do specjalisty chorób zakaźnych, zastosowano terapię z dapsonem, rifampicyną i klofazymią.

Czy potrzebna nowa Spinalonga?

- z powodu mobilności ludzi trąd nie ogranicza się już tylko i wyłącznie do odległych od nas regionów endemicznych
- regiony świata na których trąd dotychczas występował sporadycznie mogą stać się nowymi regionami endemicznymi (Floryda po 2020 roku) w każdej chwili możemy stanąć przed koniecznością prowadzenia diagnostyki u ludzi w kierunku trądu i ich leczenia
- rozpoznany i leczony trąd jest uleczalny a współczesna wiedza na temat czynnika etiologicznego i samej choroby chroni pacjentów przed izolacją i kolejną

..... **Spinalonga**

Dziękuję za uwagę